

GEDİZ

İÇİNDEKİLER

23 Nisan

Manisa'nın son yüz elli yılı

Tıp alanı dışında hekim

Muradiye köyü

Manisa Darüşşifası ve bazı
vesikalar

Hanların tarihçesi

Hızır ile İlyasın buluştukları
gün

Kula Folklorü ve Yunus Emre

Manisa'da Dericilik ve bundan
doğan zanaatlar

Şiir (Dağlar)

Evimiz Faaliyeti

Gediz

M. Çağatay Uluçay

Dr. Esad Eğilmez

Fehmi Erdoğan

Bahri Oskay

Vahit Arrağan

Hüseyin Gürtunca

Nazmi Bayçın

İ. Gökçen

Z. Gökalp Demiröz

Gediz

SAYI: 73

Nisan 1944

Cilt: 6

GEDİZ

Yazı İşleri Direktörü
M. Çağatay Uluçay

Sayı : 73 Nisan/1944
AYLIK
MANİSA HALKEVİ DERGİSİ

İmtiyaz Sahibi
M. Azmi Önakin

23 NİSAN

Bugün doğan güneş, Türk yurdunun, Türk milletinin coşkun bir bayramını daha selâmladı. Al layrakların gölgelendirdiği sokaklardan, caddelerden çocuk sesleri, trampet gürültüleri, millî marşlar yükseliyor. Türk milletinin coşkun bir medeniyet denizi gibi dalgalanarak yükseldiğini, bütün memleketin bir tek kalp gibi sevinç heyecanları içinde çarptığını görüyor ve duyuyoruz.

Mavi dağlarımızın dumanlı yamaçlarından, sarı bozkırlarımızın, uçsuz bucaksız ufuklarına, rengârenk kıyılarımızdan, altın başaklı tarlalarımıza varıncıya kadar her yerde aynı hava esiyor, aynı sesler yükseliyor, aynı mukâddes günün hâtırası anılıyor.

Çünkü bugün asırları yıllara sığdıran Türk hamlesinin şahlandığını takdis ediyoruz. Çünkü 24 yıl önce büyük tarihimize yakışan muazzam inkılâbımızın temelini attık. Çünkü 1920 yılının 23 Nisanında Ankara, Türk tarihinin bir dönüm noktası ol-

muş, Bozkırların, sert kucagından Ebedî Şef Atatürk, bütün galipler dünyasına şöyle haykırmıştı:

(Türk milleti, esaret zincirine vurulamaz. Böyle düşünmek tarihi unutmak demektir. Şeref ve istikhalinden mahrum bırakılan bir millet, yaşamazın daha evlâdır. Ya İstiklâl, Ya Ölüm!)

Çünkü 23 Nisan 1920 de bir devir kapanmış, yeni bir devir açılmıştır. Bu yeni ufuk, Türkün medeniyet dünyasında, millî hâkimiyete dayanarak, bütün cihana galip geleceğini ve yepyeni bir devlet ve memleket yaratacağını müjdeliyen hâdiselerle dolu idi.

23 Nisan 1920 de Büyük Ata, Türk milletinin hakikî kurultayını Ankara'da topladı. O güne kadar, Osmanlı imparatorluğunun, kötü idarecileri tarafından felâket uçuşunun kenarına kadar getirilmiş olan Aziz Türk milleti, Anadolu yaylasının ortasından ve kendi bağrından fıskıran bu

Biz, Gedizde yazacağımız bu bir seri yazı ile, Manisa'nın, yakın zamanlarda başından geçenler ile, Manisa'nın yetiştirdiği şahısların kimler olduğu hakkında bir fikir vermeye çalışacağız.

Bunları yazmakla, Manisa'nın malî, iktisadî, kültürel bakımlardan tarihini inceliyeceğim, bunlar üzerinde uzun boylu malûmat ve döküman vereceğim de umulmasın. Eğer imkân ve fırsat

kurtuluş şülesini, bu istiklâl kahramanını kucakladı ve çevresinde en büyük bir inanla toplaıdı. İnönü'den Sakaryaya, Sakarya'dan, Dumlupınar'a yükselen Türk a z m i, Atatürk'ün gözlerinde, İsmet İnönü'nün dik ve asil nasiyesinde parladı.

Büyük Ata, kurtulan azîle vatânı Türk çocuklarına emanet ederken, milletimizin cihanmertliğine, çalışkanlığına, asaletine inanıyordu.

Türk milleti, bu inanın ne kadar yerinde olduğunu, şeflerine gösterdiği derin bağlılığın müsbet ve azametli eserleriyle isbat etti.

Onun dediği gibi, Tarihten daha eski olan Büyük milletimizdir, parlak geçmişle övündük. Bir Türk kuvvet ve azmiyle çalıştık. Şimdi de kurduğumuz bu muhteşem Türk medeniyetiyle kendimize güveniyoruz.

Başımızda Milli Şefimiz İsmet İnönü bulunduğu halde, sağlam ve bütün bir kudret hâlesi halinde çizilen hedefimize doğru yürüyor, her yıl 23 Nisana kavuştukça içimizdeki derin imanla, Büyük Ata'nın söylediği:

(Dağ başını duman almış, gümüş dere durmaz akar Güneş ufuktan şimdi doğar, yürüyelim arkadaşlar) marşını tekrar ederek ilerliyoruz ve ilerliyeceğiz.

Gediz

bulursam, yalnız Osmanlı tarihi için, mufassal bir Manisa tarihi yazmağı düşünüyorum.

Ben, bu bir seri yazımla, şu iki yüz yılı içinde Manisada olup bitenleri, Manisa'nın başından geçenleri ve rihayet şehrin idaresinde, mukaddera-tında rol oynayanları, kaba taslak izah etmeğe çalışacağım. Bu izah ve verilen bazı malûmat, Bu günkü Manisayı ve Manisada yaşayanları, bize daha iyi anlatacaktır.

Yanan, yıkılan bir Manisa var. Kütüphaneleri, eski yazmaların bir sürüsü kayıp olmuş İstiklâl savaşı yangınında, eski Manisa evlerinin bir çoğu yandığı gibi, Manisayı, aileleri ilgilleyen şecere-lerde yanmış. Mezar taşlarının çoğu da kayıp, Bu itibarla, bir çoğumuz dedelerimizden yukarısını, ve bu şehirde meydana gelen olayları lâ-yıkıyla ve sahîh olarak bilmiyoruz, nihayet, bilgimiz, «dedim ki, dedi ki» den ileri gitmiyor.

Bunu önleme-i, nihayet iki yüz yıllık manisa'yı olduğu gibi anlamak için böyle bir tarihçeye hepimizin de büyük ihtiyacı var.

İşte ben, bu bir seri yazıyı bunun için yazıyorum. Manisa, bu asırda idarî bakımdan da 17ci asırdaki gibidir. Halk kitlesi bakımından da keza öyle. [1]

Yalnız, 18 nci yüz yıla kadar Manisa'yı idare edenler, Paşa ve sancakbeyleri iken, bu asrın ikinci yarısından itibaren, imparatorluğun bir çok yıllarında olduğu gibi, burada da, âyanların eline geçmiştir.

Bu itibarla yüz yıla yakın Manisa tarihi ve olayları, buranın ve hatta imparatorluğun birinci sınıf ayanı olan Karaosman oğlu ailesi ile sıkı surette alakadardır. Fakat, bizim mevzuumuz bu aile olmadığından, yalnız temas edip geçeceğiz, [2]

[1] Manisa'nın idarî durumu hakkında 17 ci yüz yılda Manisa'da ziraat, ticaret ve esnaf teşkilâtı eserimize bakınız.

[2] Karaosmanoğlu ailesi hakkındaki vesikaları maraif vekillîğinin çıkarmakta olduğu tarih vesikaları dergisinde neşrediyoruz. Fazla malûmat almak isteyenler derginin 9,10,12 nci sayılarına baksınlar.

18 nci yüz yılda Manisa'yı yakından ilgilleyen en önemli vakalar, Sıracalı Himmet, Sarıbeyoğlu Mustafa'nın bu bölgede türemeleri, mintakayı soy-malarıdır.

10 yıla yakın bir zaman, gerek halkı ve gerekse bölgedeki idare adamlarını oyalıyan bu iki eşkiyanın temizlenmesinden sonra, Saruhan bölgesi asrın nihayetine kadar, bir daha böyle ünlü eşkiya görmediler.

Bu asrın diğer önemli olaylarından birisi de Karaosman oğulları ailesinin, Saruhan sancağına, bir mütezim ve idare adamı olarak yerleşmesidir. Bu aile, Manisa'da ve civarda nüfuz tesis edebilmek için elli yıla yakın hükümetle mücadele etmeğe mecbur oldular. Bu mücadelede, ailenin iki mühim rûknü Hacı Mustafa ağa, Karaosman'ın büyük oğlu, Hacı Atkullah Ağa, Mustafa ağanın büyük oğlu; Hükümet tarafından ölüme mahkûm edildi. Fakat sonradan, Hacı Mustafa ağanın diğer oğlu Ahmet ağa, evvelâ İzmir voyvodası ve sancak burnu muhafızlığı [3], iki sene sonra da Manisa mütesellimliğini ele geçirdi. [4]. Kısa bir müddet sonra da, Karaosman'ın diğer oğlu İbrahim ağa'nın oğlu, Hacı Ömer ağa da, Bergama voyvodası oldu.

İşte bizim yüz yıllık işleyeceğimiz devirde Manisa'nın genel durumu ve idarecileri bunlardır.

Manisa'nın bu asırda, orduya geniş mikyasta, asker, zahire hayvan yardımında bulunduğu görülür.

Yine bu asırda Şeyhülislâm Hamîdi zade [5]; karesi mutasarrıfı Mehmet paşa [6] ve İzzet paşa Manisaya sürüldüler. [7]

1787-1792 yılları arasında Osmanlı devleti, Rusya ve Avusturya ile harbediyordu. Bu savaşın kazanılması için her taraftan asker istendi. Bu

[3] 1185 yılı Manisa mahkeme sicilleri.

[4] 1187 „ „ „ „

[5] 1207 „ „ „ „

[6] „ „ „ „

[7] 1213 „ „ „ „

meyanda, Manisa'dan Karaosman oğullarından 250 nefer; Sadık zadelere büyükleri olan Şeyh Aliden de 500 nefer istedi. [8]

Karaosman oğlu Hacı Ahmet ihtiyarlığını ileri sürerek 250 neferi kardeşi Polat Hacı Mehmet ve Ömer ağa başbuğluğunda cepheye gönderdi.

Sadık zadelere ise müderris olduklarını ile sürerek bu yardımı yapmak istemediler [9]. Bunlardan başka, Saruhan kazalarının ileri gelenlerinden de askeri yardım istendi. Bunları cepheye sevk etmek üzere, gedikli İbrahim mübaşir olarak gönderildi. Saruhan sancağından istenilen asker, miktarı, bunları göndermeye mecbur olanların adları şu fermarda açık olarak gösteriliyor: «..Manisa müteayyinatından Sadık zadelere yedlerinden beş yüz nefer piyade asakir tedariki ile mumaileyhinden kebirleri şeyh Ali maiyeti ile ve Ayazmend kazasından Çandarlı voyvodası seyyid Mehmed dahi bedeninden üç yüz nefer tahsisi ile binnefs meştaya me'muriyetleri için bu def'a iki kıta evamir-i aliyye ısdar ve dergâh-ı muallâm gediklülerinden kıdvet-ul emaid-i vel-âyan İbryhim zide mecdihu ile irsal...» olundu [10].

İkinci ferman ise gedikli İbrahim'a yazılıyor: «... Bundan ekdem meştaya me'mur kılınan eshab-ı iktidardan Kubsut kazası müteayyinatından vola sığmaz zade bedeninden iki yüz nefer suvari ve Kırkağaçlı Hacı Ören zade Mustafa beş yüz nefer ve Soma kazasında yeğen zade karabey üç yüz nefer süvari ve Taramanlu müteayyinatından Ilıcalı Muslı dört yüz nefer piyade ve yüz nefer süvari ve Sındırgı kazasında Abdullah ağa zade üç yüz nefer süvari ve İvrindi kazasında Eğri zade Mehmet iki yüz nefer suvari ve Ayazmed'li Halil'e beçel Çandarlı voyvodası Mehmet üç yüz nefer süvari ve Manisa müteayyinatından Sadık zadelere içlerinden kebirleri şeyh Ali maiyeti ile irsal eylemek üzere beş yüz nefer piyade ve Demirci sakinlerinden bahara me'mur'lar iken meştaya tahvil olunan Musa Beşe zade Hacı İsmail

[8] 1204 yılı evahir-i zilhicce tarihli hüküm.

[9] 1205 „ evasit-i sofer „ „

[10] 1204 „ evahir-i zilhicce tarihinde Manisa mütesellimi Karaosman zade Ahmed ağa ile Manisa ve Ayazmend naiblerine yazılan hüküm.

Bizde de hekimlikde olduğu kadar ve bazan ondan da ziyade başka bir sanat veya bilgide şöhret kazanmış ve muvaffak olmuş adamlar vardır. İslâm medeniyetini kuran cedlerimiz, bu medeniyetin bütün şubelerinde en esaslı âmillerden olmuşlardır. O zamanlar bizde de garpta olduğu gibi felsefe, nücum ve tababet topyekûn mualaa edilirdi. Esasen filozof (âlimi kâl)dü

730 da T o h a r i s t a n'dan, o zamana kadar Çin âlim ve tabiblerinin hiç bilmediği bir çok tıbbi ecza ile beraber Çine gidan N a n t o tabibdi ve sefaret vazifesi görmeğe gidiyordu.

Şarkt (Muallimi evvel) itibar edilen A r i s o t

yüz elli ve Derebey oğlu yüz nefer süvari ile memur kılınıb...» şimdiye kadar gönderilmesi lâzım iken «...Kimisinin sefer-i hümayunda olduğu ve kınısı alil ve hizmetkâr makulesi olub adim-ül-iktidar olduklarını beyan itiraz ile bu emri ehem-i vacib-ül-ihtimamının te'hir ve ta'tilini mucip harekâta ibtidar olduğu vazih ve aşikâr olmağla...» [11]; bunları bir an evvel göndermesi sıkı surette mübaşir İbrahim'e tenbih olunur.

Mübaşir, Sadık zadelere tazyik ederse de yardımdan istinkâf ederler, bunun üzerine dergâh-ı alî çavuşlarından Mehmet çavuş vasıtasile, Sadık zadelere, müderris Feyzullah efendi Limniye sürülme karar verilir 1205. Sürgün emri: Manisa müteayyinatından ve müderrisinden Sadık zade Feyzullah bedeninden karındaşları ile beş yüz nefer piyade asker tahir ve techiz ve başbuğ maiyeti ile meştaya orduyu hümayunuma irsale mübaderet eyleseni babından mukaddema me'muriyetini baadehu istı'calı havi şerefri-i sudur olan evamir-i aliyem led el-vuru kudretleri zahir iken adem-i iktidar beyanı ile evamir-i aliyeme adem-i itaat ve izhar-i suret-i tereddüt ve muhalefet birle hodbehod deraliyeme azimet eyledikleri varid olan ilâmından müstebad olmağla...» Feyzullah'ın Limni'ye sürülmesi, mübaşir İbrahime emredilir. [12]. (Gerisi var)

[11] 1205 yılı evahir-i muharrem tarihli ferman.

[12] 1205 yılı evahir-i Rebülâherde mübaşir İbrahim'e yazılan hüküm.

dan sonra (Muallimi sani) lakabile bütün ilim dünyasında büyük şöhret kazanan ve S a m a n oğulları devrinde din felsefesini yaratan E b u n a s ı r F a r a b i U z l u k o ğ l u, bir Türk tabibi idi. Aynı zamanda hakim ve filozofdu. İbni Sina, Farabi'nin eserlerini okuyarak yetişmiştir. Tahsilini Bağdat'da yapan ve A r i s t o n u n eserlerini bir çok kereler okuduğu zaman (eğer ben Aristo zamanında yetişmiş olsaydım, onun en birinci şakirdi olurum.) diyen ve Şam'da yerleşerek 950 de vefat eden Farabi'ye göre, ilim faziletlerinin en büyüğüdür. Kendisi (marifet, faziletlerin başıdır.) diyen E f l a t u n mezhebindedir. Merhum İ s m a i l S a i b'e göre onun mucididir. (Türk tıp tarihi arkivi, No18, 1940.)

Keza bu gün ırkımıza mensup olduğu için büyük kıvanç duyduğumuz İ b n i S i n a (A v i c e n n e, 980-1037) On birinci asırda yetisen en büyük türk hekimidir. Hikmet ve felsefede bir harika idi. Daha küçüklüğünde riyaziye, hikmet, felsefe, nücum okumuş, tıbbi İ s a b i n Y a h y a'dan taallüm etmişti. H e m d a n hakiminin mide rahatsızlığını geçirdiğinden buna vezir omuş böylece siyasi hayata atılmıştı. S i n a'nın K a n u n ve Ş i f a adlı eserleri pek meşhurdur. Rasatla da uğraşmıştır. Şiirler yazmıştır. Büyük bir lügat vücuda getirmiştir. Şark felsefesine dair yazdığı eser bize intikal edememiştir. 119 telifi vardır. 202 cild tutar. 58 yaşında ölmüştür.

S e m a r k a n t l ı bir türk olan N i z a m i i A r u z i de şair, münecim ve tabibdi. Bu zatın (Ç a h a r makale) adlı bir eseri vardır. Dördüncü makalesi (İlmi tıp ve hidayeti tabib denilen kısım) A b d u l b a k i G ö l p ı n a r l ı tarafından acemce aslından dilimize çevrilmiş ve A. S ü h e y l Ü n v e r i m z a s ı ile İstanbul Üniversitesi yayınlarının 32 inci sayısı olarak neşredilmiştir. Bu risaleden aldığımız şu satırlar 1106-1157 (Milâdi) seneleri arasında yaşayan N i z a m i A r u z i'nin tıp bilgisi yanında deontoloji ve psikolojiye de hakim yüksek bir filozof olduğunu gösterir mahiyettedir.

(Tıp bir san-atdır ki onunla insana bedeninde

sıhhatı korurlar. Zâil olunca iade ederler ve onu yani sıhhatı saç uzunluğu, yüz temizliği, koku hoşluğu ve ferahla tezyin ederler. Tabibin fuyu yumuşak nefsi hâkim, hadsi ceyyit olması lazımdır ve hâds, doğru reylerde nefse mahsus bir harekettir, yani malumdan meçhule süratli intikaldir.

İnsanın şerefini tanımayan tabib yumuşak huy lu olmaz. Mantık bilmedikçe hâkimünnefs olamaz teyidi ilâhi ile müeyyet olmadıkça da hadsi ceyyit olamaz. Hads ceyyit olmayan kimse de illetin marifetine erişemez. (Teyidi ilâhi onun yani tabibin doğru buluşuna hemrah olmadıkça musip düşünüşe vasil olamaz.)

Tabib, mantık bilip cinsi ve nev'i tanımadıkça fasıl ve hasa ve araz aralarını farkedemez ve illeti tanıyamaz. İletini tanımayınca ilâçda isabet edemez.)

(Tabibin iyi itikathı olması şer'in emir ve nehyini muazzam tutması lazımdır. Tabibin bir üstadı müşfikten taallümden sonra daima mütalea etmesi icap eder. Yaşı kırkı geçerse ehli itimat olur. Bu dereceyi hasıl ederse bile tecrüba sahibi üstadların tasnif ettikleri kitaplardan birini daima beraberinde bulundurması lazımdır. Çünkü hafızaya itimat edilemez. Zira hafıza, dimağın en sonunda olduğundan çok geç faaliyete başlar.)

(Bu kitap hafızaya yardım eder. Tabip seçerken o tabibde bu saydığım şeraitin bulunması lazımdır. Canını ve ömrünü her cahilin eline vermek ve canının tedbirini her gafilin kucağına koymak kolay iş değildir. (Ruhi tedavi) ancak kâmil bir fâzıl ve tamam bir ilim ve doğru hadis ile yapılabilir.)

Filozof, âlim ve hakim Türk tabiplerinden daha bir çoklarını saymak kabildir. Semerkandli N e c i b e d d i n; Sebzarlı F a h r e t t i n; Mervli E r z a k i; Semerkantli B e d r e t t i n; Belhli E b u z z e y i t, Merzevili A b d u r r a h m a n; G ü r g a n l ı E b u İ b r a h i m; Harzemde Birunlu R e y h a n. (972-1048); Reyli E b u B e k i r R a z i (840-833) bu aradadır,

Zamanımızda bile bir kısmı hala yaşayan ve tıp sahasının haricinde yaptıkları neşriyatla ve eserlerle şöhret kazanan meslekdaşlarımız vardır. M e s e l â C e n a p Ş e h a b e t t i n; Tıbiyeden me-

zûn olmuş. tıp tahsilini ikmal edip Parise gitmiş; sonradan bir yandan Haydarpaşa Asker hastanesinde tabiblik yaparken, bir yandan da edebî hayata atılarak Hac Yolunda, Evrakı Eyyam, Afaki Irak, Avrupa mektupları, Nesri Harp - Nesri sulh, Tiryaki sözleri gibi mensur eserler ve Yalan, Kör-ebe, Küçük Beyler gibi sahne eserleri vermiştir.

H ü s e y i n S u a t (Onununcu belediye Tabibi) imzasile manzumeler yazmıştır. Mizahçı, tiyatro müellifi ve Darülbedayiin müessislerindendir. G â v e i Z a l i m müstear adı ile meşhurdur.

R i z a T e v f i k de tabir caizse polivalan yaratılışıdır. Doktor, Hatip, şair, filozof, münecit, pehlivan, meddah, siyâsidir. Aynı zamanda poliglottur. Yedi sekiz dil bilir. Yazdığı divanlar, nefesler, bezmicemler, koşmalar yukarıda saydığımız marifetlerinin hepsinden üstündür.

Burada merhum A b d u l l a h C e v d e t'in de aziz hatırasını rahmetle anmadan geçemeyiz. Tıp sahasından ziyade çıkardığı İÇTİHAT adlı mecmuasile ve fikir havatındaki neşriyat ile memleket irfanına büyük hizmetler eden bu adam yazık ki dinsizlikle itham edilmiş ve hatta cenazesinde dini merasımı yapıp yapılmaması hususunda münakaşalar cereyan etmiştir.

Yine Emin B e l i ğ B e l l i de tabib olduğu halde ŞEHİR TİYATROSUNDA uzun müddet aktörlük yapmış bir meslektaşımızdır. Ölümünden pek az evvel nisaiye şubesinden ihtisas almış ve Zonguldakta tekrar tıp sahasına dönmüştü.

Bu günde meslektaşlarımızdan bir çoğu siyaset alanında çalışmaktadır. BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE 42 tabib memleketin yüksek menfaatları üzerinde rey sahibidir ve binlerce vatandaşın hakkını korumaktadır. Valilik, belediye reisliği, yapan bir çok tabibler de hepimizin malumu olduğu için adlarının sıralanmasından sarfı nazar ediyorum.

(Arkası Var)

Manisa'ya yakın, büyük köylerden biri Muradiyedir. Manisa - İzmir yolu üstünde dört binden fazla nüfusuyla bir kasaba büyüklüğünde güzel denilebilir bir köydür. Başını Manisa İzmir tren yoluna dayamış ayaklarını Gedize uzatmış, kollarıyla Karaçay Hayıt dede ve Balat topraklarına kadar araziye kucaklar. Baş ucunda muazzam okulu ve çevresini süslüyen göçmen evleri Muradiyenin çehresine yepyeni bir renk ve hayat vermektedir.

Kuzeyinde Karaali, doğusunda kabuğuna çekilmiş eski günlerinin yadıyla teselli bulan Evrosos iki bekçi gibi daima Muradiyenin nabzını yoklar. Muradiye, bereketli topraklar üstünde orasına güvenle bakar. Zengin ve refahlı günlerini anarak gelecekte gavur Muradiyeden kat kat üstün zengilikler yaratmanın geniş hayaliyle çalışmasına hız veriyor. Güneyden kuzeye akıp giden ve köyü ikiye bölen şosanın iki yanına sıralanan evler, ilk nazarda insan eli ve emeğinin yıllarca bu binalardan esirgendiğini gösterir.

Muradiye de tertipsizlik, derme çatma, çılık, yıkık duvar, sıvası dökülmüş bina, bir cephesi çökmüş ev, senelerce badana görmemiş yapılar bazan viran bir odanın penceresinden başını uzatarak geçenleri seyreden bir beygiri gözden kaçmaz. Sabah manzarasını görecek olursanız o zaman at, inek, öküz ve eşeklerde de aynı acınacak hali görmemek mümkün değildir.

Anadolu'nun bir çok köylerinde olduğu gibi Muradiyeli kendine yeni bir hız vermek yolundadır. Dört yanını çevreleyen

mümbit topraklar duman duman kuvvet savururken o, bu yerlerin neler yaratabileceğine hayranlıkla bakıyor. Senelerce kazılmış tarla hendekleri, sazlık haline gelen pamuk yerleri, domuz yatağı olan güzel bağlar bugünkü sahibine neler anlatmıyor.

Geçen yıl toprak ofisinin Muradiyeye ait hububat cedvellerinde 550 ton arpa, yulaf, bağday on tona yakın bakla ve nohut gibi hububat kadar mısır mahsülü ile civarındaki araziden kat kat fazla ürün elde etmiştir. Bana rağmen eski balını bilenler Muradiyeden verimin eski sakinleriyle beraber göç ettiğini söylerler. Onlar bereketi çalışına kudredlerinde buldular. Fakat şimdiki az çalışıp aza kanaat ediyorlar. Binlerce dönüm bağ gene bundan az olmayan tarla yeni nesilden usanmaz çalışma bekliyor. Burada bir bakıma göre dünyası dar, bilgisi az eline geçeni yeter gören, daha üstün bir mevkî ve daha fazla bir rahatlığa hamle yapmak istemiyen insanlar, çoğunluğu teşkil ediyor.

Toprakla uğraşmaya gücü yetmeyen, kuvveti kafi gelmiyen bu adamlar, belinden kavrayarak sıhate, neşe ve bolluğa kavuşturan bir el istiyor. Sıhhati, medeni ihtiyacı ekmeğinden sonra düşünülebilen bu insanlar o zaman istikbale daha ümitli bakacaklar. O zaman, toprak ana harekete geçecek, hep birden hendekler çağıl çağıl suyunu Gedize boşaltacak, tarlalar duman duman ürün fışkırtacak, ve toprağı uyanıranlar gür sesle gökleri titreten şarkılarını söyleyecekler. O zaman ne evlerin bakımsızlık hali, ne sokakların mezberelik durumu, ne insanların da soluk ve sarar-

Manisa'nın Saruhan oğulları ve Osmanlı imparatorluğu devrinde son derece önemli bir şehir olduğunu herkes bilir. Ayrıca, imparatorluğun dünya tarihinde bile büyük nam bırakmış, önemli işler başarmış olan padişahlarının da burada yaşadıkları, fikri olgunluğa burada kavuştukları, muazzam plânlarını Manisa'da hazırladıkları malumdur. Manisa parlak geçmişinin yüzlerce anıtını sinesinde taşınakla daima iftihar duymaktadır. Yurdumuzun her köşesinde Türk tarihinin euginliğini, Türk dinasının hiç bir millette görülmiyen varlığını ispat eden pek çok eser olmakla beraber, Manisa bu yönden daha çok bahtiyardır.

miş benizleri görünecek.

Muradiye Egenin en güzel topraklarına sahip, yapısı henüz bitmekte olan şahane okulu halk odası, Muhtarlık dairesi, Karokolu ve Kooperatif binasıyla mustakbel bir kasabayı müjdeliyor.

Muradiyede civar köylerin ihtiyacını karşılayan pazar kurulur. Dağ köylerinden Gürle, Uzun burun, Akgedik, Kayapınar, Manastır, Sabuncudın Tefikiye, Yayla, Eğriköy, Kuru köylüler burada pazar yaparlar.

Şosa, tren yolile Manisa'ya bağlı civarında birçok Manisalı arazi sahipleri Muradiyeyi mahallesi gibi tanır.

Köyle kasaba arasında bir varlık gibi mütereddit Muradiye onarıcı ve kurtarıcı bir ele muhtaç, Güzel ve sıhhatli olmaya daima can atan bir köyümüzdür.

Manisa'daki anıtlar burada ilim, fikir ve sanat bakımından önemli kalkınmalar yapıldığını tebarüz ettirmeleri bakımından ayrı bir özellik taşırlar. Manisa tarihi üzerinde son altı yıl zarfında yapılan ciddi çalışmalar hem bu çevrenin tarihinin aydınlanmasına imkân vermiş, hem de tarihi anıtların kıymetlerini bize öğretmiş bulunmaktadır. Fakat Manisa tarihi üzerinde ne kadar çalışılırsa çalışılsın yine azdır ve her tetkikçi muhakkak bâkir bir konu ile karşılaşmaktadır.

Şehrimizde Osmanlılar devrinde dinî ve kültürel esere değer verildiği gibi sıhhi teşkilâta da önem verildiğini görmekteyiz ki, başlıca "Darüşşifa"dır. Türkiye'de darüşşifalara mahdud yerlerde raslandığından Manisa Darüşşifasının değeri büyük olmak gerektir. Bunu bugün elimizde mevcut olan eserlerden, vesikalardan da öğrenmekteyiz.

Ezcümle Evliya Çelebi, seyahatnamesinde Darüşşifaya oldukça geniş bir yer ayrılmaktadır. Değerli prof. Dr. Süheyl Ünverin de Manisa Darüşşifası hakkında kıymetli tetkikleri vardır. Bütün bularla beraber Darüşşifa'nın bu çevrenin sıhhi durumunda oynadığı rolü, burada yetişen ve çalışan hekimlerin, cerrahların tedavî ve ameliyatlarını ve gibi merasimle yaptıklarını, hülâsa olarak Darüşşifanın o zaman nasıl işlediğini Manisa Mahkeme i şer i-ye sicillerinden öğrenmekteyiz.

Bu gün bize çok garip gelen ve istihfafla gülmemizi icabettiren vakalara ait elimize geçen bir kaç vesikayı okuyucularımıza sunacağız. Fakat bundan önce Da-

Han yahut Kervansaray Şark memleketlerinde ticaret yolları üzerinde vücutte getirilmiş muhtelif yapılarıdır.

Heredut'un verdiği malûmata göre:

Sardes üzeri Efsus'a kadar uzanan şose üzerinde pek güzel hanlar mevcut idi, I

Bilhassa 30 — 40 kilometre mesafede ayrı bir han bulunuyordu, yine onun anlatmasına göre soygunculuk ve askeri bakımları havi bir surette inşa edilmişlerdi ki, bu düşünceleri havi pek çok hanlar Suriye'ye giden yollar üzerinde mevcut bulunmakta idi,

Rumalılar devrinde, Şarkta her 75 kilometrede bir han vardı. Bilhassa bu hanlar yolcular ve hayvanlar için ayrı ayrı tertipleri ihtiva ediyorlardı. Bu devrin örnekleri üzerine Cicero'nun uzun izahları ve kayıtları vardır. 2

Bizanslılar zamanında da bu nevi maksat ve gayeler üzerine tesis edilmiş pek çok hanlar bulunduğunu M. Polo'nun yazılarından öğreniyoruz. 3

Bilhassa han mesafelerinin her 50 kilometrede tesadüf olunduğunu ve tertibat itibarıyla aynı düşünceleri muhtevi bulundukları kaydedilmektedir. Bu devirlerin haricinde bulunan müslüman devletleri sınırları dahilinde de aynı ihtiyaç ve gayeleri gözetir müteaddit ölçülerde pek çok han-

rüşşifa'ya dair kısaca izahat vermenin uygun olacağı kanaatindeyiz.

Darüşşifa'nın Sultan Camiinin kuzey ve batısında oldukça geniş bir sahayı kapladığı ve bir kaç binayı ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Burasını da Sultan camii ve hamamını yaptıran Kanunî Süleyman'ın annesi ve Yavuz Selim'in karısı Ayşe (Hafza) Sultan yaptırmıştır.

Yapılış tarihi eski timarhane adile anılan binanın kapısındaki kitabeye nazaran milâdî 1539 dur.

lar inşa edilmişlerdir.

Bu meyanda Selçukiler, bilhassa Anadolu Selçukileri büyük bir gayret ve faaliyet göstermişlerdir ki en güzel han tiplerini VIII ci asırda vücutte getirmişlerdir. Bunlardan pek çokları harap olmuş olmakla beraber mevcut örnekleri iki tip halinde mütalva etmek kabil olabilir.

1. Plânları doğrudan doğruya kare olan örneklerdir. Bu nevilerin dahili tertibatı kapalı bir gövde içersinde bulunmaktadır ki yolcular, eşya ve hayvan bölmelerini ihtiva etmektedir. Bunun en güzel misali Esedüddin Ruzbe yahut Horozlu adını taşıyan bir handır ki Konya'ya pek yakın bir mesafede bulunmaktadır. 4

II. Plânları birinciye nazaran daha teferrüatlı, dahili bölmeleri ve hudut itibarıyla daha geniş ve büyük bir sahayı işgal ederler. Ayrı iki gövdeden mürekkeptir.

Birincide bütün bölmeleri ihtiva eden bir gövde taksimatı bu tipte yalnız ön gövde içindedir. Bu kısımda yalnız yolcuya ve eşyaya ait bölmeler gövde sınırlarına bitişik bulunmaktadır. Bunun çok müzeyyen ve sanat itibarıyla zengin büyük bir kapısı ön tarafta mevki işgal eder. Buna bağlı ikinci gövde de bir ayrı kapı ile giriş yeri vardır.

Bu kısımda yalnız hayvanlara ait bölmeler bulunmaktadır. Birinci gövde de ortaya isabet eden bir noktayı ufak bir mescit işgal eder. Bu kısım herhalde birinci giriş yeri kadar süslü olmamakla beraber yanındaki bölmelere nazaran büyük emek verilmiş süsleri ihtiva eder. Bu dış tezyinata mukabil dahilde pek sade ve bazan muhtelif taş kabartmalarını havi bir tezyinatı bulunur.

(1) Heredut'un tarihi kitap V Sa. 52

(2) Cicero'nun mektuplar kitap V Sa. 16

(3) M. Polo'nun kitap II fasıl 20

(4) Esedüddin Ruzbe eski kayıtlara göre bu isim de Konyada bir medrese ve Zaviye'de vardır, fakat bu gün bu eserlerin bulundukları yerler maailesef bilinmemektedir.

İskender-i Zülkarmeyn abı hayatı (Kâtresi insanı ebeği hayata ulaştıran su) bulmak için yanına rehber olarak Hızır alıyor ve zulümat içinde günlerde dolaşıyorlar. Hızır abı-hayatı buluyor, içiyor ve ebedi hayata nail oluyor. Fakat İskender Hızırı kaybediyor, askeri ile günlerce dolaştıktan sonra geriye dönüyor.

O gündünberi, Hızır bir çok dertlilerin en müşkül zamanlarında onların kurtarıcısı olarak görülmektedir.

Hızır'dan başka ebedi hayata nail olan bir de İlyas vardır. İlyas bir gün kabilesinin delâlete düştüğünü görünce, şehirden çıkıp allaha dua etti. Allah da (Filân şe-

Pek seyrek olmayarakta bu kitabelerin üzerinde [El Sultani] adını taşıyan bir kitabe bulunmaktadır.

Harici manzaralara gelince: ikinci tiplerde daha kuvvetli bir duvar ve müteaddit mesnet kuleleri ile tahkim edilmiş bir şekli vardır ki hariçten de adeta bir kale tesirini vermektedir. Bu hal birinci tiplerde daha ufak bir ölçü dahilinde bulunmaktadır.

Kervansaray tipleri esas itibarıyla Medrese karekteri ile büyük bir yakınlık arzeder. İlk zamanlarda muhtelif muhit ve kavimlerde dini tesiri korumak için yuku bulan mücadelelerde büyük bir şeref hissesine malik olmuştu. Bu hal Buda manastırlarına kadar geri yıllara bakan bir mazi ile pek sıkı alakası vardır.

Binaenaleyh Tüccar ve yolcuların emniyet ve huzurunu temin etmek gibi mütemmin bir düşünciyi koruyordu.

Bilhassa uzun mesafeli ve Kervan mevcudiyeti daha geniş ve zengin olan muntakalarda göze batacak bir gövde Mimarisine de misal oluyordu. Bazan yolcu için çok defalarda bir medrese ve

hire git, falan gün ne görürsen onun üstüne bin, korkma) diye emretti. İlyas emrolunan yere vardığı zaman orada ateşten bir at gördü ona bindi ve gözden kayboldu. Allah onu melekler makamına kadar yükseltti ve kıyamete kadar ömür vererek denizlerin hakimi kıldı.

İşte bu ebedi hayata malik iki efsanevi şahsiyet her sene Hidirellez denilen günde buluşur, konuşurlarmış.

Senenin en güzel mevsimi olan baharın en neş'eli günü muhakkak ki bu gündür. O gün yemyeşil örtülerine bürünen tabiatın her köşesinde genç, iltiyar, kadın, erkek binlerce insana rastlarsınız O gün her taraf

hankah vazifesini ifa ediyordu. Hanlardan bir kısmı Hükümdarlara ait olduğu gibi bir çokları da hayır sever kimselerin verdikleri para ile vücutte getirilmişlerdi.

Yukarıda Façade lerde veya giriş kapılarında bulunduğunu işaret ettiğim kitabeler [El Sultani] Essultani adını haiz bulunmayanlar hususi surette tesis edilmiş hanları teskil ediyorlardı. Bunlardan bir çoklarının Hükümdarlar tarafından vücutte getirilmiş olanlarından meselâ: Konya, Aksaray arasındaki Sultan hanı gibi bir isim taşıyordu.

Eğer bir şahsın serveti ile meydana çıkarılmış ise o şahsın adı ile zikrolunuyordu. Meselâ: Kayseri Sivas arasında bulunan Karatay hanı yahut Konya civarında mevcut Zazadin Sadettin hanı gibi hususi isimler almış olanlar da eksik değildir. Meselâ : Ağzı kara han yahut Sarı han gibi mahalli isimlerle zikredilen hanlar oldukça bir yekün teşkil ederlerki Konya civarında Obruk, Argıt hanları bu zümreye dahildir.

tanaf neşe ve sevinçle dolar. O gün adan, adaklar kesilir, ziyafet sofraları hazırlanır ve boş yere Hızır beklenir. Fakat o pir-i muhterem o gün bir sene hasret kaldığı arkadaşı İlyasia buluştuğu için olacak beni âdemin bu intizarlarına bigâne kalmaktadır. Zeynep hatunun şu beyitinde söylediği gibi:

*Abı-hayat olmayacak k smet ey gönül
Bin yıl gerekse hızır ile seyri isken-
der et.*

Halbuki bizler Hızırı görmeden onun gelip bize abı-hayat vermesini bekliyoruz ve ne yazık ki bazan da rehi-zulmetde Hızır ararken Azrail ile karşılaşırız. Hızırın elinden abı-hayat beklerken, Azrailin elinden dolu içiyoruz. Bu belki madûden ebedileşmek isteyen insanın, olağan üstü arzularına gücenen allahın bir azabı, belki de onun adaletinin garip bir tecellisi...

Onun çok zaman ismini ifade ettiği manada yani yeşilliklerde arayınız. Kim bilir, belki onlara buluştuğunu bilmediğimiz için.

Onu ben de bir yeşillikte aramağa kalktım. elinden abı-hayat içmek için değil, saadetimin ebedî olması için hayır duasını rica edecektim. Kimbiler hangi his ve arzularla onu aramağa giden bir guruba karıştım.

İçinde bulunduğum araba dümdüz bir yolda etrafında göz gözü görmeyecek toz bulutları kaldırarak hakikaten Hızır aramağa hızır gibi gidiyordu. Bu gidiş beş dakika devam etti. Sonra sağa, sola bir yalpa, korkunçlaşan süratin tabii ve müt-hiş neticesi.

Bir an hayatımın bütün sahneleri bir-

biri üzerine çekilmiş, net olmıyan sirema filimleri gibi geçiyor. Yarıda kalacak olan gayelerimi, ebedî olması için dua almağa gittiğim saadetimin bitişini görüyorum. Gözlerim kararıyor, kulaklarım ağuldayor.

Hızırı aramağa hititigim yeşillikler içinde azrail ile burun buruna geldikten sonra, çâğlıklar arasında kendime geliyorum. Ve ancak o zaman hadisenin dehşet ve fecaatini anlıyaliyorum.

Anası için ağlıyan çocukler, çocukları için çırpınan analar, sevdikleri için saçlarını yolan sevgililer ve yerde halâ homurdanan, yatalı bir canavar gibi yatan insan oğlunun yarattığı makina...

Uçan ruhların arkasından ağlıyanlar arasında kurtuldukları için sevinen ve sevindirenler var. Beşer hayatının ezeli ve ebedî tenakuzu...

Bütün bunlar gayri ihtiyari hayatın manasızlığını düşündürüyor ve insanı « Gün bu gün, dem bu dem » deyen mistik şark felsefesine sürüklüyor.

Gidenler için allahtan rahmet diler, kalanlara geçmiş olsun derken insanın aklına şöyle bir sual geliyor. Ey azrail hiç mi işin kaimamıştı ki geldin Hızır aramağa gidenlerle uğraştın.

Ve ey Hızır seni aramağa gelenleri kurtarmağa yetişmedikten sonra senin hı-zırlığın nerede kaldı?

Yurt tetkikleri :

KULA FOLKLORU VE YUNUS EMRE

VII

Yazan : NAZMİ BAYÇIN
Öğretmen,

121 — Şu Gördesten geçtin miydi,
Soğuk sudan içtin miydi
Attığın kurşunlarla
Yunanlıyı seçtin miydi
Yavlanın düzene
Ahvermiş mavzerini dizine,

Çayda da balık yan gider.
Kâh eylenir kâh gider.
Mehmet yunanları görünce
Canını da malını feda eder.
Mavzerimin demiri
Teslim olmam allahın emiri

Salhane oluğu harlıyor
Burmaları parlıyor
Cici keleşbeği sorarsan
Yunanlıya varıyor.
Dumanını oymalı
Keleşbeği kurşun ile vurmali

Ak basmanın arşını da
Ayağında kalçını
Uzun da boylu mehmedimin
Sol yanında kurşunu.
Olur mu böyle Mehmet efe
Derdini söyle.

İnce Mehmet Türküsü

122 — İnce mehmet aman efem
Martin asmışta koluna
Selâm vermiş efem
Hem sağına da soluna

Nasıl kıydın aman efem
Yüz başının da canına

Aman da dostlar dostlar
Kabir bana da dar geldi

Şu gençlikte efem
Ölüm de bana zor geldi
İnce mehmet aman efem
İnip gelir enişten

Görün veya aman efem
Her yanları gümüşten
Şimdi gelir aman efem
İnce mehmet cümbüşten

Aman da dosular dostlar
Kabir bana dar geldi
Şu gençlikte efem
Ölüm de bana zor geldi

Kayalıoğlu Türküsü

123 — Bir incecik yolum gider Gördesi
Siyim siyim kanım damlar mor fese
Öldüğümü duyurmıyan herkese
Dalgın uykulardan uyanamadım
Top zülüflü yosmam senden ayrılamadım

Uzun olur şu Gördesin taşları
Hilâl olmuş Mustafanın kışları
Kayalıoğlu hep işlerin başları
Dalgın uykulardan uyanamadım
Top zülüflü yosmam senden ayrılamadım

Uzun uzun yolum gider yemene
Sıcak sıcak kanım damlar çimene
Benden selâm söyleyin Emineme
Dalgın uykulardan uyanamadım
Top zülüflü yosmam senden ayrılamadım

124 — Ağladı dındı gönlüm
Tepeden indı gönlüm
Değme güle konmazken
Dikene kondu gönlüm

125 — Kaleden inış binış
Mendilim dolu yemiş
Beni yardan sormuşlar
Ben onu bilmem demiş

126 — Taş üstüne taş koydum
Bir yastığa baş koydum
Yarım gelecek diye
Sağ yanım baş koydum

127 — Bağa girdim nar için
Gül kopardım yar için
Anneler kız doğurur
Delikanlılar için

129 — Gökte yıldız yüzaltmış
Kaşların keman çatmış
Tanrı bizi topraktan
Sizi nurdan yaratmış

128 — Şu dağlar bizim olsa
Yaprağı üzüm olsa
Yarımın uykusu gelmiş
Yastığı dizim olsa

30 — Şu derenin uzunlu
Kıramadım buzunu
Aldım çerkes kızını
Çekemedim nazını

131 — Yeşil ceviz dalları
Sıva beyaz kolları
Yarım nereden geçeyim
Kapamışlar yolları

132 — Bahçe kapısı sürgülü
Saçı yılan örgülü
Benim bir sevdiğim var
Saçı yılan örgülü

12

133 — Yaş nanenin kurusu
Akar suyun durusu
Ben yarımın vaz geçemem
İşte sözün doğrusu

134 — Raftaki siniler
El değmeden iniler
Gurbette anası olan
Kulakları çınılar

135 — Fırın üstünde direk
Suyu nerden indirek
Her derde katlanıyon
Buna da katlan yürek

140 — Mani benim ezberim
Kan ağlayan gözlerim
Ben annemin yolunu
Ölme de gözlerim

141 — Fırın üstünde fırın
Yaldızlı bürün bürün
İki elin kanda ise
Bir yol gözüme görün

142 — Caminin mandalına
Mucı diktim şamdanına
İnşallah kavuşuruz
Hacılar bayramına

143 — Ak taşı kaldırsalar
Yılanı öldürseler
Küçükten yar seveni
Cennete gönderseler

144 — Yüce dağ başında armut ağacı
Dökülür yaprağı kalır ağacı
Anneden ayrılan nedir ilacı
Ayrıldım anamdan ona yanarım

145 — Şu dağların başını
Süpürseler taşını
Yine göresim geldi
Sevgili kardaşımı

MANİSA DA DERİCİLİK VE BUNDAN DOĞAN ZANAATLAR

— 3 —

İBRAHİM GÖKÇEN

B— MANİSA'DA TABAKLIĞIN TEKNİK TARAFI, İDARE VE YASAK İŞLERİ:

Tabaklar da diğer esnaf gibi, bir takım nazım ve idareci şahsiyetler tarafından idare edilirlerdi. Başta esnaf şeyhi gelirdi. Esnaf-la şeyh arasında vasıta olan nakip, ikinci kademeyi teşkil ederdi. «Akibaba» denilen zat tabakların işlerini idare ederdi. Diğer esnafın Ahibaba yerine kethüdası bulunurdu.

Bunların vazifeleri, hükümetle esnaf arasındaki münasebeti sağlamak ve devam

146 — Maniye manaz derler
Güzele kiraz derler
Kime derdimi yansam
Bu dert sana az derler

147 — Çeşmeler içinde altın tas mısın
Güzeller içinde gayet hasmısın
Kaşın gözün eğrilmiş bana küsmüsün
Küs olduğunu bildim barışmağa geldim
Kaldır kollarını sarmaşmağa gelcim

148 — Ak koyun kara koyun
Basıma nane koyun
Ben bu dertten ölürsem
Adımı dertli koyun

149 — Al elmayı dişledim
Dibini gümüşledim
Yar kapıdan geçerken
Ağlamağa başladım

ettirmek, vergileri toplamak, yasakları teblig etmek, bilmukalebe esnafın hükümetten dileklerine vasıta olmaktan ibaretti. Hile ve yolsuzluk yapan esnafı tecziye etmek veya ait olduğu makamlara haber vermek bunların vazifeleri cümlesindendi. Kethüda ve Ahibaba, ustalık mersimini hazırlar, masrafları görür, yemek işlerini yoluna koyardı. Esnafın kendi arasından seçtiği bu zat itimada lâyık, dürüst tanınmış ve o san'atin inceliklerine vakıf biri olmak gerekti.

Seçilen zat, kendisini seçenlerle birlikte mahkemeye gider intihap edildiğini tes-cil ettirerek beratını alırdı. [1]

Yolsuzluğu görülen Ahibaba veya Kethüda esnafça hükümete şikayet edilirdi, Mahkemece azılleri yapılarak başka birisi seçilirdi.

Kethüda ve Ahibaba'nın muavini (Yigitbaşı) denilen zattı. Bu da seçilerek seçilerek teşkil ettirilirdi. Yigitbaşı yolsuz ve naahil biri ise derhal mahkemede azli iera olunur, yerine diğer bir ehli tayin olunurdu. 1701 yılına ait bir sicilde

[1] 17. asırda Manisa'da Ziraat Ticaret ve Esnaf teşkilatı. M. Çagatay Uluçay S. 114

D A G L A R

Bir ağacın dibinde uzanıp yattım yere,
Baktım çok uzaklardan geçen güzel günlere,
İçerim sızlıyorken hayel olan demlere,
Gözlerimi yerinden koparıp aldı dağlar.
Bir yığın pamuk gibi başını saran sisi,
Kalbimi hırpaladı bu dağların sevgisi!
Dağlardır yüreğimin biricik tesellisi.
Karşımda bir dev büyüdü kaldı dağlar..
Dağlardan inen dere bu dağların göz yaşı,
Dağlar benim sevgimin en güzel arkadaşı
Ne güzeldir dağların ufku süsleyen başı
O mağrur duruşuna gözlerim daldı dağlar!
Bak şu yeşil tepeler bu dağın yamaçları
Dağlıyıcı engine uzayan ak saçları
Çağıl çağıl akarken ağılayan göz yaşları
Gönlümü bir bakışta içimden çaldı dağlar.
Ben vurgunum dağlara çılgın bir deli gibi,
Dağlar beni kucaklar annemin eli gibi.
Dağlardan esen rüzgâr cennetin yeli gibi,
Beni dermansız derde gönülden saldı dağlar.

Ziya Gökalp Demiröz

Akbaldır Tabak ustalarının üzerine Yiğit-
başı olan (üstad Hasan nam kimesne na-
ehil olmağa) yerine, Tabak ustalarının
arzusu ile (Elhaç Mahmud bin Ali) nin
tavin edildiği yazılıdır [2]

Çavuş, ustabaşının fiili hizmetin ve
ayak işlerini gören bir memurdu. Belirli
bir ücrete tabi idi. Yiğitbaşı'ya kadar olan
idare adamları tanzimattan sonra kaldırıl-
mıştır. Çavuşun Cumhuriyetten önceye ka-
dar iş gördüğü anlaşıyor

Bunlardan başka tabakların birde (Ehli
vukuf ve Ehli hibre) kısmı vardı. [3]
Hicri 1026 yılında Kasaplar Serabat dere-
si tabaklarından bazıları aralarında Ehli
Hibre olarak, istikameti ile maruf Elhaç
Mehmet bin İbrahimini tavin ettikleri sicil-

lerden anlaşılmaktadır. [4] Ehli Hibre tan-
zimattan sonra kaldırılmış, işini ustabaşısı
görmeğe başlamıştır.

Malını çürük işleyen ve yahut tanzim
edilen şeraite uygun mal çıkarmayan es-
naf cezaya çarptırılırdı. Bu işe mahalli
idare elemanları baktıkları gibi, İstanbul-
dan da fermanlar çıkarılırdı. Hicri 983
yılında çıkarılan bir ihtisap fermanında
« ... ve dehbâgılar gönü çürük işlemeyeler
ve kireçte fazla yatırıp çürütme-yeler ve
sahtiyamı kam işlemeyeler... » denilmekte-
dir. [5]

[2] , [4] , [5] 17. Asırda Manisa'da Ziraat
Ticaret ve Esnaf teşkilatı. S. 114, 117 ve-
sika 76 [3], mecelle S. 668.

EVİMİZİN NİSAN AYI İÇİNDEKİ FAALİYETLERİ

1 — İkinci İnönü zaferinin 23 üncü yıldönümü
münasebetile 1 Nisan Cumartesi günü saat 17 de
evimizde bir toplantı yapılmış, üsteğmen Selim
İşmer tarafından (İkinci İnönü meydan muharebesi)
mevzuu üzerinde bir konferans verilmiştir.

2 — Bu çalışma devresinin dördüncü edebiyat
ve müzik gecesi 17/4/944 tarihinde (Halk edebi-
yatı müzik ve oyun gecesi) adıyla ve Köroğlu, Ka-
racaoğlu mevzuu ele alınarak yapılmıştır.

İki kısma ayrılan gece programının birinci kıs-
mında Köroğlu destanı revü şeklinde ele alınarak,
İbrahim Gökçen tarafından destan hakkında bir
kaç söz söylenmiş ve Köroğlu destanının özü an-
latılmıştır. Bu kısa konuşmadan sonra destanla
ilgili şarkılar, türküler söylenmiş ve oyunlar oy-
nanmıştır.

35 Kişilik ev kerosu tarafından söylenen (Yas-
lanmalıdır), (Ben bir Köroğluyum) türküleri ve
oyun ekibimizin, milli kıyafetlerle kılıç kalkanla
oynadığı Köroğlu kalkan oyunu bilhassa gecede
bulunanlar tarafından beğenilmiştir.

Gecenin ikinci kısmı Karacaoğlana ayrılmıştır.
Öğretmen Fehmi Erdoğan tarafından Karacaoğla-
nın ededi karakteri hakkında yapılan kısa bir ko-
nuşmayı müteakip öğretmen Haydar Bayçın refa-
katinde Sait Seslinin söylediği Kozanoğlu ve dert-
li bülbül türkülerini müteakip koro ekibimiz ta-
rafından şarkılar söylenmiş ve oyun ekibimiz ta-
rafından da Karacaoğlanın yetiştirdiği muhitte
ilgili oyunlar oynanmıştır.

Gece muhitte geniş bir alâka uyandırmıştır.

3 — 23 Nisan Milli Hakimiyet, Çocuk bayramı
ve çocuk haftası, evimizce tertip edilen geniş ve
çeşitli bir program içinde kutlanmıştır. Dr. Esat
Eğilmez tarafından (Okul hekimliği) ve Ortaokul

müdür muavini Fahri Oskay tarafından (Çocukla-
rımız ve biz) mevzuu üzerinde iki konferans veril-
miştir.

4 — Güzel sanatlar şubesi tarafından çocuk
haftası münasebetile çocuklar için bir (Müzik ve
oyun) eğlence toplantısı yapılmış, ve mandolin
orkestrası ve mini miniler oyun ekiplerinin iştirak-
kile çocuklar iki saat devam eden bir program
içinde eğlenmişler, oynamışlardır.

Müzik kursları ay devamınca haftanın Pazar-
günleri muntazaman yapılmıştır.

5 — Temsil şubemiz tarafından (Palavra) pi-
yesi iki defa temsil edilmiştir. Çocuk haftası mün-
asebetile ev sahnesi, ilk ve ortaokullara tahsis
edilmiş ve çocuklar tarafından zengin programlı
dört müsamere verilmiştir.

Yine çocuk haftası münasebetile evimizde ilk
okul talebelerine iki defa projeksiyonla (Fotoğ-
rafla Türkiye) albümü gösterilmiştir.

6 — Ev spor sahasında gençlerimiz tarafından
spor eksersizleri yapılmış ve ay içinde iki kır ve
üç av gezisi kaydedilmiştir.

Spor yuvalarımızın devamlı faaliyetlerde bu-
lunmaları için gereken kontrol ve tavsiyelere de-
vam edilmiş 19 Mayıs gençlik bayramında spor
yuvalarımız da yapılacak spor gösteri ve hareket-
leri için kendileriyle sıkı temaslar yapılmıştır.

7 — Sosyal yardım şubemiz tarafından 300
fakir ilk okul talebesine her gün bir öğün sıcak
yemek tevzi işine Nisan ayı içinde de muntaza-
man devam edilmiştir.

Ev dispanserinde iki eyci doktor tarafından
haftanın Salı ve Cuma günleri 197 hasta yurtdaşı
muayene ve tedavi edilmiştir.

Çocuk haftası münasebetile şube tarafından bir gürbüz çocuk müsabakası tertip edilmiştir. Müsabahaya 67 çocukturak etmiştir. (1-2)(3-4)(5-6) yaşta olmak üzere üç kısma ayrılan çocuklar, evci doktorlardan ibaret bir hakem heyetinin tetkikinden geçmiş ve her kısımda birinciden üçüncüye kadar derece alan 9 çocuğa kıymetli ve çocukları sevindiren hediyeler verilmiştir.

Yine Milli hakimiyet ve çocuk bayramı münasebetile evimizde bir (Çocuk Bakımı) sergisi açılmıştır. Mukayeseli bir tarzda eski ve yeni usul Çocuk Bakımını lütûn vesaitile belirten sergi muhitte beklenen alakayı toplamış ve bir hafta müddetle yurtdaşlarımızın gezmelerine açık bırakılmıştır.

8 — Kurslar şubemiz tarafından M. Germen ilk okulunda açılmış olan türkçe okuyup yazma kursuna devam edenlerin imtihanı ay sonunda yapılmış ve 14 bayan muvaffak olmuştur. Muvaffak olanların belgeleri 19 mayıs bayramında verilecektir.

Yine kurslar şubemiz tarafından Sakarya ilk okulunda açılmış olan (Aile bilgisi) kursu da ay içinde sona ermiş ve kursa devam eden 68 ev bayanı yapılan imtihanında kâmilan muvaffak olmuşlardır.

İngilizce lisan Kursları ay içinde haftanın Pazartesi ve Cuma günleri 5 sınıf halinde muntazam yapılmıştır.

9 — Kitap odamıza Nisan ayı içinde 1015 okuyucu yurtdaş gelmiştir.

Yine çocuk haftası münasebetile şube tarafından evde (Cumhuriyette çocuk neşriyatı) adıyla bir hafta müddetle açık bulundurulmuş bir çocuk kitap sergisi açılmıştır. Sergi çocuklarımız tarafından büyük bir rağbet görmüş ve severek gezilmiştir.

10 — Köycülük ve müze tarih şubelerimiz de ay içinde kendi şubelerini ilgilendiren programlı çalışmalar yapmışlardır.

Müze tarih şubemiz azalarından öğretmen Çağatay Uluçay tarafından (Manisa Tarihi) mevzuu üzerinde bir konferans verilmiştir. Şube azaları tarihi inceleme ve tetkiklerine devam etmişlerdir.

Maarif müdürlüğü, Evkaf idaresi ve Belediye reisliğile birleşik çalışmalar yapılmak suretile tarihi abide ve eserlerin tamiri ile bulundukları binaların etraflarının temizlettirilerek park haline getirilmesi bir programa bağlı olarak devam etmiştir.

Ay içinde köy muhtarları ile evimizde iki toplantı yapılmıştır. Yeni sene mahsul işleri üzerinde yapılan bu toplantılardan istifade eden köycülük şubemiz köylülerimizle şube işlerini alâkadâr eden mevzularda temaslar yapmışlardır.

11 — Nisan ayı içinde evimizde yardım sevenler cemiyeti tarafından çaylı bir aile toplantısı, ilk okullar himaye heyetleri tarafından bir Balo, mahsul işleri münasebetile iki muhtarlar toplantısı, mebuslarımızın ve Ziraatla meşgul yurtdaşlarımızın iştirakleriyle Gediz feyzanları mevzuu üzerinde iki toplantı, başka teşekküller tarafından da biri kongre olmak üzere 12 toplantı yapılmıştır.

Yine ay içinde İzmir Kız Öğretmen Okulu, İzmir Erkek Lisesi talebeleri öğretmenleri refakatinde evimizi ziyaret etmişlerdir.

29.4.944 Tarihinde de Salihli Ortaokul talebeleri evimizi ziyaret etmişlerdir. Ortaokul, Kız Enstitüsü talebe ve öğretmenlerinin iştirakleriyle ev bahçesinde bir talebe eğlencesi tertip edilmiştir. Toplantıda marşlar söylenmiş, milli oyunlar oynanmış, talebeler tarafından şiirler okunmuş ve gösteriler yapılmıştır.

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevi	Derginin Adı	Halkevi	Derginin Adı
G. Antep	Başpınar	Zonguldak	Karadimas
Çorum	Çorumlu	Balıkesir	Kaynak
Kars	Doğuş	Konya	Konya
Kayseri	Erciyes	Samsun	19 Mayıs
İzmir	Fikirler	Afyon	Taşpınar
Manisa	Gediz	Antalya	Türk Akdeniz
Adana	Göçüşler	Isparta	Ün
Eskişehir	Halkevi	Bursa	Uludağ
Denizli	İnci	İstanbul Halkevleri	İstanbul
Trabzon	İnan	Ordu	Ordu
Diğarbakır	Karacadağ	Antakya	Hatay
Erzurum	Yayla		

Manisa Halkevi Neşriyatı

1 — Güneşi yakanların selâmı	N. İLHAN BERK
2 — Zehirli gaz ve korunma tedbirleri	SEVKET KIRBAŞ
3 — Manisa coğrafyası	CENAP REFİK ORSON
4 — Halk zehirli gazlara karşı kendini ve başkalarını nasıl koruyabilir.	HALİT GİRAY NEFİ VURAL İBRAHİM GÖRÇEN
5 — Man'sa Tarihi	M. ÇAĞATAY ULUÇAY
6 — Saruhan oğulları ve eserlerine dair vesikalar	M. ÇAĞATAY ULUÇAY
7 — Mimar Sinan'ın eserlerinden Ma'aliye Camii	KÂMİL SU
8 — Manisadaki Sarâyî Âmire ve Şehzadeler Türbesi	M. ÇAĞATAY ULUÇAY
9 — 17 nci asırda Manisada Ziraat, Ticaret ve esnaf teşkilâtı	M. ÇAĞATAY ULUÇAY
10 — Yunus Emren'in Mezarı	M. ÇAĞATAY ULUÇAY

YILLIĞI (240) KURUŞTUR.

Yazılar Halkevi "GEDİZ" Dergisi yazı işleri Direktörlüğüne gönderilmelidir. Basılmıyan yazılar geri verilmez. "GEDİZ" in sahifeleri her münevvere açıktır.

FIATİ (20)
KURUŞ

B a s a n :
Gediz Basımevi - Manİsa